

~~MİLLİYET NEDİR ?~~

Milliyet nasıl bir gerçektir ?

Bilimin belli başlı görevlerinden biri kendine özgü kavramlar yapmaktır. Bu kavramları ~~yapıp~~ hazırladıktan sonradır ki bilim öbür çalışmalarına başlayabilir. Bilimin kavramları konuşma dilindeki ^{kullanılan} sözler değildir. Konuşma dilindeki sözler sınırları ^{ta} kaypak olan ~~tarlalardır~~ ^{gibi}.

Bilimin kavramları ise sınırları birbirinden kesin olarak ayrılmış olan ^{kavramlardır} ~~bilinç alanlarıdır~~. ^{gibi} ~~omun için~~ →

← Bilim dili başka, konuşma dili, başkadır. Bazan bilim konuşma dilindeki sözleri de kullanır. Anca, ^{şunları} söz olarak değil, ~~bilgi kavramı~~ terim olarak kullanır. İşte "görenek" ile "gelenek" böyledir. Bu iki kelime hem söz, hem de terimdir. Bu iki kelimenin ^{her} sözlükteki anlam- ^{her} ~~ları~~ ayrı değildir, hemen hemen biridir. ^{her} ~~Bu iki kelimenin~~ bilimdeki

anlamaları ise apayrıdır. Konuşurken, yazarken "kötü görenekler, kötü gelenekler" deriz. ^{her} İlim diliyle konuşunca "kötü gelenekler" diyemeyiz. Çünkü geleneklerin kötüsü olmasın. Göreneklere gelince onlar iyi de olabilirler, kötü de ^{her} ~~Kötü dalavertler~~.

~~milliyet~~ (nation) ^{her} (nationalité) kelimeleri de yalnız söz değil hem de terimdir; sosyoloji terimleri. Bu iki kelime bu gün sosyoloji biliminin aydınlatmak zorunda olduğu en karanlık, hem de en önemli konulardan ^{her} ~~birisi~~. Milliyet gerçeğinin en karmaşık gerçeklerden biri olduğuna şüphe yoktur. Böyle olduğu içindir ki ~~şimdiye~~ kadar onun objektif, bilimli denilebilecek bir tanımı yapılamamıştır.

Ernest Renan ~~milliyetin~~ bir unité psychologique, bir psikolojik ~~bir~~ birlik olduğunu söyler. Bunun böyle olduğunu biliyoruz. Anca, ~~şimdiye~~ kadar bilinmeyen şey, psikolojik bir birlik olan ~~milliyetin~~ nasıl bir psikolojik birlik olduğudur. Başka türlü diyelim: ~~milliyet~~ gerçeğini meydana getiren psikolojik etkenler hangileridir?

10

Önce milletin tarifi ile işe başlamak gerekiyordu. Gökalp da böyle yapıyordu. Emile Durkheim'ın "jugements de valeur" ve "jugements de réalité" terimlerini "kıymet hükümleri, şe'niyet hükümleri" diye ele almıştı. Milleti bu bölüğe göre tarif etmek için çalışıyordu. İlk olarak milliyetin tarifini şöyle yapmıştı: "din birliği, dil birliği". Bu anlayış büsbütün yanlış değildi. Yalnız, kusurlu idi. Milliyet bu olunca, türk birliği anlaşılmas bir birlik oluyordu. Türkiye'nin dışında kültürü bir, dini başka olan türkler de vardı. Kırım'daki Karaim türklere, Rumanya'daki Gagavuz Türklere, Sibiry'a'daki Yakut Türklere gibi.

Bir gün gelip bu tarifi yetersizliğini Gökalp da anlamış olacak ki tarifi değıştirdi. Bu sefer milliyeti "kültür birliği" diye tarif etmek istedi.

Gökalp'in ((Kültür Birliği)) sözüyle ne düşündüğünü anlayabilmek için "kültür" kelimesine verdiği anlamı göz önünde bulundurmak gerekir. →

Gökalp'a göre kültür ~~bir~~ toplumun duyucunda yaşayan değer yargılarının tümüdür. İşte din , dil , sanat gibi değer yargıları ~~da~~ kültürü meydana getirir ^{ler}. Nası ki ^{uygarlık} ~~medeniyet~~ toplumun aklında yaşayan gerçek yargılarının , teknik kurallarının tümüdür. Gökalp'a göre dini, dili, ~~sanatı~~ bir olan toplumlar bir ~~millet~~dir. Bu değerleri ayrı olan toplumlar ^{ise} ayrı ~~milletlerdir~~. ^{Milliyet} ~~Milliyet~~ gerçeğini ^{başından} daha kavrayıcı olan bu tanım da gerçeğe pek uygun değildir. Böyle bir milliyet anlayışının gerçeklere uygun olup olmadığını incelemek gerekmektedir.

Yakın tarihe kadar aralarında din , dil, ~~ve~~ devlet birliği bulunmasına karşı aralarında ~~milliyetleri~~ ayrılığı olan iki ~~millet~~ vardı: İngiliz ^{bir} ve İrlanda ^{milleti}. Bugün İngiliz ~~milletinden~~ ayrı olarak Amerikan ~~milleti~~ dediğimiz bir ~~millet~~ vardır. Bu ~~millet~~ temeli olan İngiliz ~~milletinden~~ ne ırkça ne de kültürce ayrı ~~bir millet~~ değildir. Bir ırktan bir kültürden gelen ~~mişingaxbirxernekxslaxakxgüsterilebilirx~~ Ruslarla Lehliiler de bu olurluğa bir örnek olarak gösterilebilirler.

^{karşı} Öbür yandan kültürleri, ırkları ayrı olmakla birlikte ~~milliyetleri~~ bir olan toplumlar ~~da~~ vardır. Bugünkü Fransa'da güneyliler, Bretonlar, Alsaslar ayrı diller konuştukları halde aynı millettendirler. İsviçre'de başlıca dört ırk , dört dil , dört kültür vardır. Ancak , ~~millet, milliyet~~ bir tek ^{Var} ~~İsviçre millleti, İsviçre milliyeti~~ ! Belçika da bir örnektir. Flamanlar , Valonlar ayrı ırktan , ayrı dilden , ayrı kültürden insanlardır. ^{Ancak, Belçika'da bir tek millet vardır.} Bizim Hatay'da türkçeden başka bir dille konuşan Türkler vardır. Batı Anadolu'da Türkçe , Doğu Anadolu'da ^{Türkçe} , Irak'ta Arapça konuşan Türk oğlu Türk Karakeçili aşireti kolları vardır. Kırım'daki Karaim Türklerinin ^{leri} dini hristiyan dini olmasına karşı ~~milliyetleri~~ ^{ulus olarak} Türktürler.

deniz kenarına

~~Gökalp'in yazdığı ulus~~ ^{Gökalp'in ulusçuluk} ~~ulusundaki çalıs malare~~ ^{ulusçuluk} ~~milliyet sosyolojisi~~ ^{ulusçuluk} ~~çok~~ ^{ulusçuluk} ~~salınıyor~~ ^{ulusçuluk} ~~Ancak~~ ^{ulusçuluk}

iyice, sonunda kadar

bu sosyolojiyi ~~sonunda kadar~~ aydınlatmış değildir. Tersine, gerçeğin yalnız ^{genel} karakterlerine dayanan bu ~~gülmx~~ gibi tanımlar ~~milliyet~~ problemini çözmeye çalışanların işini güçleştirmiştir. ~~Milliyet~~ gerçeğinin tezatları ^{Bu} karşısında nasıl bir yol tutmalıyız? ~~Milliyet~~ gerçeğini daha yakından görüp anlamağa çalışmalıyız.

77

Karanlık sürüp gidiyordu. Ben Gökalp'ın iki tarifini de yetersiz buluyordum. Ancak, bunların yerine daha doğrularını koyamıyordum. Bu tutukluk çeyrek yüzyıl öncesine kadar sürüp gitti. İstanbul Üniversitesi Fen Şubesinde tabiat bilimleri ile uğraşmıştım. Böylelikle Lamarck'tan beri süregelen evrim teorileriyle yakından ilgilenmiştim. Gençliğimden beri de bitkiler, hayvanlar âleminde "değişen" ile "değişmeyen" i öğrenmek benim için büyük bir istek olmuştu. Onun için frenklerin "caractère fondamental" sözü beni büyülüyordu. İşte bu gibi görüşlerin kılavuzluğu ile ki günün birinde milliyeti milliyet yapan değişmez karakterlerin ne olduğunu buldum sanıyorum. Bu karakterler geleneklerdir. Millet, milliyet birliği bir gelenek birliğidir. Böylece, milliyetin objektif bir tarifini yapmış oldum. Benim milliyet tarifimi doğru olarak anlayabilmek için, önce gelenek (tradition) sözünden ne anladığıma dikkat etmek gerektir. Bence gelenek, toplumun tarih boyunca değişmek bilmiyen değer hükümleridir. Gelenek (tradition) deyince görenek (routine), âdet (coutume), kalıntı (survivance) anlaşılmalıdır. Geleneklerin kötüsü olma. Gelenekler hep iyidir. Gelenek milletin,

kavmin, klanın özüdür. İşte dini, dili, sanatı bir olanların millet olmalarının sebebi din, dil, sanat geleneklerinin bir olmasıdır. Sonra dini, dili, sanatı ayrı olanların yine de bir millet olmalarının sebebi aralarında gelenek ortaklığı bulunmasıdır.

28
7
196
3
22

isterim. Bu düşünceye göre "kültür" dediğimiz değer yargıları sosyal tipten sosyal tipe değişir. Bu anlayış ^{genel} bütün olarak doğru değildir. Çünkü "kültür" dediğimiz değer yargıları arasında sosyal tipten sosyal tipe hiç değişmeyenleri de vardır. ^{Örneklere,} ~~Hitler~~, masallar, dilin cinsliliği, dilin ekleri, sentaks, melodiler, bezeme motifleri, mimik, komik, halk felsefesi böyledir. Ben bunlara gelenek (tradition) diyorum. Bitkiler için gövdenin biçimi, hayvanlar için belkemiği ^{tek}, insan ^{olarak} ~~bireyleri~~ için mizaç ne ise toplumlar için de gelenek odur. Gelenekler hiç değişmezler.

Gelenekler nasıl değışirler?

Eski toplumlarda gelenekler varlıklarını tarih öncesinden, doğum çağından, totemcilik devrinden alırlar. İşte tarih öncesinden totem ^{anc} inşaatlarından, totem törenlerinden kalan ~~bu~~ gelenekler ^{vardır} ~~olduğu~~ gibi, tarihin bunlu ya da mutlu anlarında ^{ve} kamu denemelerinden doğan, ^{ve} kamunun ^{bilinç altına} ~~gayri meşuruna~~ yerleştikten sonra nesilden nesile geçen yepyeni gelenekler de vardır. Gelenekler kamunun ^{bilinç altına} ~~gayri meşuruna~~ bir kere yerleştikten sonra toplumlarını kovalıyan, sosyal tipten, sosyal tipe değişmeyen çok eski, kamul (collectif) kalıtlardır. Gelenek (tradition) terimine en son açıklığını vermek için ^{onu} şu komşu terimlerden ayırmak gerektir. ~~Töre~~ (moeurs), ^{törenek} alışkı (coutume), görenek (routine) dediğimiz değerler gelenek değildir. Çünkü bunlar sosyal tipten sosyal tipe değışirler.

Şimdi artık ~~milliyet~~ ve ~~milliyet~~ gelenek dediğimiz kalıcı ve ayırıcı gerçeğe objektif olarak tanımlıyabiliriz: "~~milliyet~~" bir gelenek birliğidir. "~~milliyet~~" de aralarında gelenek birliği olan bireylerin meydana getirdiği tinsel bir birliktir. ~~Milliyet~~ bir gelenek birliği olarak anlandıktan sonra biri/birine karşı, görülen olayları açıklamak elimizde

Gibi

artık

300

6 4
Laktır. Bu olayları gelenek birliği düşüncecinin ışığı altında
tekrar gözden geçirelim. Bir İrlanda milliyeti doğmasının ~~ve~~ bir İr-
landa devleti meydana gelmesinin başlıca sebebi İrlandalıların ingi-
lizceden ayrı bir dil, din, mit ... gelenekleri bulunması idi. Bu gele-
nekler ile ~~dir~~ ^(İrlandalılar) ki, ayrı bir devlet kurup eski dillerini (galéique)
dirilttiler, kendilerine kültür ve devlet dili yaptılar. Aralarındaki
ırk, din, dil, tarih birliğine karşı Amerikalılar İngilizlerden ayrı
bir millet olarak gelişmektedirler. Bunun sebebi ayrı bir yurttan, ayrı
yaşama şartları içinde yeni gelenekler edinmeleridir. Amerikan müzi-
ği İngiliz müziği değildir. Amerikan dansı İngiliz dansı değildir. Ame-
rikan bezeme motifleri İngilizlerinki değildir. ^{Senesitokuluların} Mitolojileri bile
ayrıdır. ^{onları} Dans figürlerini, (negrolardan), melodilerini, totem danslarından,
bezeme ~~max~~ motiflerini kızilderililerden aldılar. İstiklâl savaşları da
onlara ayrı mitler, gelenekler kazandırdı. Yalnız Amerikan milleti de-
Yankee denilen yeni bir Amerikan ırkı bile doğmaktadır. İsviçrelilerin
tek millet ~~max~~ olmaları da gelenek birliğinden ileri gelmektedir.

~~Bir~~ ^{Alan} Bütün ~~ve~~ verimli olan mutlu bir yurt sevgisi, onun korunmasına iliş-
kin anılar, barışçılık İsviçre ~~milli~~ geleneklerinin başlıcaları değil
midir ?

Osmanlılar devrinde Türkiye'de ayrı iki dil konuşulmakta idi:
Halkın dili, ^{ile} ~~bir~~ de aydın dili olan Osmanlıca ! Saltanat, medrese, ~~ve~~
mektep aristokratları halkın konuştuğu Türkçeyi pek ~~max~~ iyi anlamı-
yorlardı. Halk ise Osmanlıcadan hiçbir şey anlamıyordu. Yine de bir Türk
miliyeti vardı. Çünkü bu dil ayrımı dışında çok kuvvetli ~~bir~~ gelenek
birliği vardı.

Hatay Türkleri yakın zamana kadar Türkçeden başka bir dil konu-
şuyorlardı. Bu dil sanıldığı gibi Arapça değildi. Bu dil Osmanlıca gibi,
kalıbı Arapça, İranca, yarı yarıya da Türkçeden ^{Alan} yapılmış asalak bir dil
di. Hatay Türkleri ^{dili} buna kendi aralarında konuşuyorlar, bundan Arapça,
İranlı, Türk, bir şey anlamıyordu. Bu dil ayrılığına karşı, Hataylıları
Türk olmalarının sebebi parazit dillerinin sentaksı da içinde olarak,
bütün ~~ve~~ geleneklerinin Türk olmasıdır.

Doğu'da Kürtçe konuşan Türklerin Kürtçesi de ayrıca dikkate de-
Bu Kürtçe de Kürtçenin ayrılarından biri olan, erkek-dişi kalime, ayrı-
lığı yoktur.

kelimelerinde

Gelenek üzerindeki düşünceleri-
mi sonuna kadar açıklamak için bu-
rada bir olaydan bahsetmek istiyoy-
rum: Gökalp'a ait. Gökalp Diyarba-
kırlıdır. Kürtçeyi Türkçe kadar iyi
biliyordu. Bu sebeptendir ki gençliğin-
de bir milliyet buhranı geçirmiştir:
"Ben Türk müyüm, yoksa kürt mü-
yüm?" sorusunu kendisine sormuş,
bu işin içinden çıkmak için konuş-
tuğu Kürtçenin kelimelerine bakmış-
tır. Bu kelimeler arasında erkeklik,
dişilik ayrımı olmadığını görünce,
kendisinin Kürt olmayıp Türk oldu-
ğuna o anda inanmıştır. Çünkü Kürt
çede cins ayrımı varmış, Türkçede
yoktur. Gökalp'ın konuştuğu Kürt-
çe Türk mantığı ile konuşulan bir
Kürtçe idi. Dilde cins ayrılığı bir
gelenektir, değişmez.

Bence milliyet her
şeyden önce (gelenek birliğidir.
Yukarıda millet olarak adları
geçen toplumların insanları arasın
da gelenek birliği olduğu içindir ki
birlikte yaşayabilmişler ve bu bir-
likte yaşama yüzünden ırk birliği,
toprak birliği, kültür birliği, hattâ
medeniyet birliği gibi birliklerin bir,
ya da birkaçına, hattâ bazan topuna
birden erişebilmişlerdir.

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Kişisel Arşivlerde İstanbul'da Bilim, Kültür ve Eğitim Tarihi

Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu Koleksiyonu

BLTWRT0100504